

1. čtení: Matouš 4:1-11

Tehdy byl Ježíš Duchem vyveden na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. ² Postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, až nakonec vyhladověl. ³ Tu přistoupil pokušitel a řekl mu: "Jsi-li Syn Boží, řekni, ať z těchto kamenů jsou chleby." ⁴ On však odpověděl: "Je psáno: 'Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.'" ⁵ Tu ho vezme ďábel na do svatého města, postaví ho na vrcholek chrámu ⁶ a řekne mu: "Jsi-li Syn Boží, vrhni se dolů; vždyť je psáno: 'Svým andělům dá příkaz a na ruce tě vezmou, abys nenarazil nohou na kámen!'" ⁷ Ježíš mu pravil: "Je také psáno: 'Nebudeš pokoušet Hospodina, Boha svého.'" ⁸ Pak ho ďábel vezme na velmi vysokou horu, ukáže mu všechna království světa i jejich slávu ⁹ a řekne mu: "Toto všechno ti dám, padneš-li přede mnou a budeš se mi klanět." ¹⁰ Tu mu Ježíš odpoví: "Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: 'Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat.'" ¹¹ V té chvíli ho ďábel opustil, a hle, andělé přistoupili a obsluhovali ho.

2. čtení: Jób 1,1-12

Byl muž v zemi Úsu jménem Jób; byl to muž bezúhonný a přímý, bál se Boha a vystříhal se zlého. ² Narodilo se mu sedm synů a tři dcery. ³ Jeho stáda čítala sem tisíc ovcí, tři tisíce velbloudů, pět set spřežení skotu a pět set oslic. Měl také velmi mnoho služebnictva. Ten muž předčil všechny syny dávnověku. ⁴ Jeho synové strojívali doma hodokvasy, každý ve svůj den, a zvali i své tři sestry, aby s nimi hodovaly a pily. ⁵ Když uplynuly dny hodokvasu, Jób pro ně posílal a posvěcoval Je. Za časného jitra obětoval oběti zápalné za každého z nich; říkal si totiž: "Možná, že moji synové zhřešili a zlořečili v srdci Bohu." Tak činil Jób po všechny dny. ⁶ Nastal pak den, kdy přišli synové Boží, aby předstoupili před Hospodina; přišel mezi ně i satan. ⁷ Hospodin se satana zeptal: "Odkud přicházíš?" Satan Hospodinu odpověděl: "Procházel jsem zemi křížem krážem." ⁸ Hospodin se satana zeptal: "Zdalipak sis všiml mého služebníka Jóba? Nemá na zemi sobě rovného. Je to muž bezúhonný a přímý, bojí se Boha a vystříhá se zlého." ⁹ Satan však Hospodinu odpověděl: "Cožpak se Jób bojí Boha bezdůvodně? ¹⁰ Vždyť jsi ho ze všech stran ohradil, rovněž jeho dům a všechno, co má. Dílu jeho rukou žehnáš a jeho stáda se na zemi rozmohla. ¹¹ Ale jen vztáhni ruku a zasáhni všechno, co má, hned ti bude do očí zlořečit." ¹² Hospodin na to satanovi odvětil: "Nuže, měj si moc nade vším, co mu patří, pouze na něho ruku nevztahuj." A satan od Hospodina odešel.

Milí bratři a sestry,

Vstupujeme do nového semestru. A zároveň je dnes Popeleční středa, kterou vstupujeme do postního období. Nebylo by vhodné pokoušet se dávat nějaký vyšší význam této shodě dvou začátků. Snad ale můžeme vidět dobrodiní v tom, že na počátku semestru jsme vedeni k tomu, abychom své vědění i své nedostatky, své cíle, přání i svá selhání se učili stavět do světla Kristova evangelia.

Neboť postní období nám připomíná Kristův zápas s mocí zla a pokušení. Postní období otevírá příběh, kdy je Ježíš na poušti a 40 dnů se postí. A přichází ten Zlý, aby odvedl Ježíše od věrnosti vůči Bohu. Ježíš však zachová poslušnost až do konce, až přijde – o velikonocích – to pokušení nejhorší. Ale i ve smrti se ukáže Bůh jako věrný: Ježíše křísí z mrtvých. V postu si tedy nepřipomínáme

jen to, že máme v životě zápasit a zápasit se zlem – ale pro Ježíše Krista je to zápas s dobrým koncem. Slavení večere Páně nám obé připomíná – ke společnému stolu nás zve ten, který sloužil, trpěl, sestoupil do samotných pekel, ale byl Bohem přijat a zvítězil. S pokáním vyznáváme, že my tuto Kristovu věrnost osvědčit nejspíš nedovedeme.

A co k tomu Jób? To je příběh, ve kterém zlo propuká se vši silou a ve vši drastičnosti. A hned se můžeme zeptat: je zde řeč o nějakém „zápase“ se zlem a pokušením, jak jsme o něm mluvili? V čem spočívá, že ten zlý pokušitel, našeptávač a kazitel satan je poražen? – Vskutku, o žádném zápase tu neslyšíme. Jób není postavou, na které bychom se měli učit, že je třeba vyhrnout si rukávy a kousek po kousku získávat těžkým bojem s nepřítelem jeho pozice. Bojovat a být silnějším, vytrvalejším, rafinovanějším a úskočnějším? Když čteme Jóbův příběh, zjišťujeme, že Jób o satanovi, o nepřítelích, o boji a úskočnosti nemluví. Jakoby satan, onen původce zla, byl zde pro Jóba naprosto vedlejší figurou. Nerozmlouvá s ním, nenadává na něj – není to pro něho žádný partner.

Ale ne tato nevšímavost – jak to někdy děláme my: raději nevidět, neslyšet, stejně nic nez můžeme. Ne, Jób slyší velmi dobře, co se stalo; poslové mu budou tyto zprávy nosit jednu za druhou – ale neupadne ani do zarputilého mlčení, ani jej nepřemůže spravedlivý, ani žádný jiný hněv. Nýbrž: „*Jób povstal, roztrhl svou řízu a oholil si hlavu. Potom padl k zemi, klaněl se a pravil ...*“ (v.20) Satan je přemožen tím, že s ním Jób nebojuje, nesmlouvá, nezkoumá jej – ale pouze se drží Boha. Ten zlý ztratil jakoukoli moc a nadvládu, protože moc a nadvládu přizná Jób jedině Bohu. „Pokání čiňte, neboť se přiblížilo Boží království“. Pokání čiňte, tím Bohu vzdáte čest a slávu.

Jób muž bezúhonný a přímý, bál se Boha a vystříhal se zlého. Jób vede poklidný a spořádaný život, má všeho dostatek, takže dětem může dopřát dobrou zábavu.

Z této idylky se v dalším obraze ocitáme před Božím trůnem, kde Bůh tvrdí: Jób je mimořádně dobrý člověk, je mi velice oddaný a zbožný. A na to satan: „*Cožpak myslíš, že se Jób bojí Boha bezdůvodně? Zadarmo? To si myslíš, že Jób tolik věří a nečeká za to protislužbu? Proč věří?*“ „*Vždyť jsi ho ze všech stran ohradil, rovněž jeho dům a všechno, co má. Dílu jeho rukou žehnáš a jeho stáda se na zemi rozmohla.*“ A ten rafinovaně zlý pokouší Boha, aby ten pak zkoušel Jóba: Bože, u lidí máš úctu a berou tě jako Boha jen tehdy, když jim žehnáš. Jsi jen prostředek k jejich prospěchu. Nenech se, Bože, mýlit, Jób tě

nemiluje z celého srdce svého, ze vší myslí své a ze vší duše své. Ale protože z toho něco má.

A tady je Boží svrchovanost, Boží čest narušena. A Bůh bude o ni zápasit. A to tak, že se vydá všanc člověku Jóbovi. Bůh mu dává svou důvěru. Bůh sám sebe vydává do rukou lidí. Nedává se trochu moc? Ale ano, ale později se vydá ještě víc: ve svém vlastním Synu se vydá do lidských rukou, aby prokázal, že jeho láska k člověku je nezištná, že z jeho strany se vskutku jedná o lásku, milosrdenství, že on, Bůh živý a svatý dává zadarmo, grátis, jen proto, že mu na nás záleží a nechce nás přenechat satanovi.

A pak už přicházejí všechny ty zlé zprávy k Jóbovi, jedna za druhou. Naprosto věcně a stroze se tu čtyřikrát oznamuje: to a to se stalo. Šebovci pobrali a pozabíjeli. Přišel oheň, spálil. Kaldejci povraždili a pobili. Přišel vítr, zpusťošil dům i lidi. Jen zprávy tiskových agentur dokážou dnes takto nezúčastněně informovat o cizím neštěstí. A my u takových zpráv dnes a denně sedáváme u televize. Nechci říci, že „většinou“ jen bezmocně krčíme rameny: co zmůžu? nebo se slovy: Takový ten svět prostě je. Je mnoho těch, kteří se angažují, obětují, burcují svědomí, neúnavně hledají řešení a pořádají pomoc potřebným. Přesto vyznáváme, že na všechnu bídu světa nestačíme, nerozumíme jí, přesahuje nás i naše možnosti.

Jedno je jisté: Jób nezačne spekulovat, kdo za to může, jak k tomu všemu došlo. Ale: *„povstal, roztrhl svou řízu a oholil si hlavu. Potom padl k zemi, klaněl se a pravil ...“* Ježíš mnohem později uvede podobné zprávy z tisku: Pilát vtrhl s policií do chrámu a všechny Galilejce nechal povraždit, takže nešlo rozeznat, co je krev oběti a co krev Galilejců. A co víc – v Siloe spadla věž a zabila 18 kolemjdoucích. (Lk13,1-5) Ani Ježíš nezačne kout plány, jak Piláta zneškodnit, nezačne se rozčilovat na šlendrián, nízkou pracovní morálku, kvůli které špatně postavená věž spadla. Ale: *„Nebudete-li činit pokání, všichni právě tak zahynete.“*

A to musíme slyšet i u Jóba: Přišel úplně o všechno. Zbylo mu holé tělo, pokryté pak nakonec jen vředy. A přece nekuje plán na odvetu. Nevolá o pomstu. *„Při tom všem se Jób nijak neprohřešil a neřekl Bohu nic nepatřičného.“* To jen od rádce satana slyšíme: Vem mu všechno a bude zlořečit. Jób místo toho se drží Boha a jemu vzdává čest, jeho uznává jako svrchovaného a jediného v posledu mocného na zemi i na nebi: Když Bůh dává, má právo i vzít zpět.

Proč to bere zpět? Nevíme, ale pokud mu toto právo Jób neponechá, pak Bůh není svrchovaný Bůh, ale jen figurka, náboženské mámení. Bůh zůstane Bohem, a jeho čest bude nedotčena, když mu přizná, že má královské a svrchované právo darovat i odejmout. To není snadné: v téměř čtyřiceti kapitolách této biblické knihy bude Jób proti všem pomluvám obhajovat své čisté svědomí. Já jsem vždy nejprve ze všeho hledal Boží království. – A vyplatilo se to? – Možná to není otázka, kterou si klade student teologie na počátku semestru – proč by to jinak šel studovat? Ale kdo si takové otázky kladou – s obavami, zda nedrží ztracené pozice, zda nejsou včerejší, když své životy dávají do služeb evangelia, nechť vědí, že nejsou sami. Ostatně – proč by se nám zachoval tento příběh Jóba?

Vždy právě satan tu kuje své pikle a našeptává: jestliže z toho nic není, nebo jen problémy – vzdej to. Všichni kolem Jóba hledají vysvětlení toho velkého neštěstí a katastrof: manželka bude šeptat: „*Spoléháš na svou bezúhonnost? Zlořeč Bohu a zemři.*“ Vzdej to. S Bohem prohraješ. Nejbližší tři přátelé budou Jóbovi postupně vysvětlovat: Bůh je všemohoucí – ty nejsi nic. Bůh je tajemný a nevyzpytatelný – co má se stát, to stane se. Ale Jób nehledá výklad a vysvětlení toho, co a proč se stalo. Neobrací svůj hněv proti Šebovcům – to oni můžou za mé neštěstí, to Kaldejci, to ti druzí – inu stále je koho obviňovat, včetně osudu. Ani nepíše Jób seznam ztrát, které – až přijde den, zúčtujeme spolu. Nic takového. „*Hospodin dal, Hospodin vzal; jméno Hospodinovo buď požehnáno.*“ A: „*povstal, roztrhl svou řízu a oholil si hlavu. potom padl k zemi, klaněl se a pravil ...*“ Zní to stoicky klidně? Nepřirozeně? Psychlog či dramatik by tu našel bohatou inspiraci. Ale nám se tu předkládá příběh, v němž je na místě hněvu – pokání a půst. Jób projde vskutku peklem, nezůstalo mu postupně dočista nic. Jen Bůh. Je to málo?

Pokání a půst ukazují, že spravedlnost a veškerou starost o svůj život přenechává Jób plně Bohu. Pokání a půst je reakcí na ty zprávy o neštěstí a katastrofy. To není osudová či stoická odevzdanost – ale živá důvěra, že tento Bůh se dobře postará. Satan, ten původce neštěstí, bolesti a trápení, před Bohem bude muset – dřív nebo později – ustoupit. Jób tu ukazuje ke Kristu; Kristus volá ve chvíli největšího ohrožení: Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? A přece je právě on pro nás jistotou do budoucnosti, že Boží dobrá péče jde až za hrob. U Jóba je to pověděno takto: „*A Hospodin Jóbovi žehnal ke konci více než na začátku ... Hospodin změnil Jóbův úděl ... a dal mu všeho dvojnásob.*“